

Има доста книги, представящи репресивния апарат на съветската комунистическа партия, но повечето от тях, включително и книги преведени на български, чиито съавтори са работили в тайните служби или архиви на Москва, като Олег Гордиевски („КГБ – Поглед отвътре”) или Василий Митрохин („Архивът на Митрохин”) акцентират преди всичко върху мащабната дейност на съветското външно разузнаване.

Една книга, която представям тази неделя в електронната библиотека на **desebg.com**, появила се на българския пазар преди две години, привлече вниманието ми с по-различното си съдържание.

„Репресивните методи на руските служби за Държавна сигурност” на Рупърт Бътлър разглежда в по-широк контекст системата на терор като модел на управление не само при болшевиките след 1917 г., но и преди това.

Авторът, който е журналист с няколко книги зад гърба си, посветени на Третия райх и Втората световна война, отделя още в началото цяла глава на историческите модели на терора. Ударението е поставено върху изградената тайната полиция „Опричници” от Иван IV „Грозни” – „зловещо съчетание от садист, мистик и първи носител на титлата „Цар”.

От началните 1000 души тя достига до 6000, като правомощията им умишлено са оставени неуточнени, за да се превърнат в синоним на терор.

Не случайно, след като взима властта Сталин подробно изучава репресивната система

Написано от Христо Христов
Неделя, 27 Май 2012 18:59

на „Грозни”, която му дава широка база за еволюцията на репресивния апарат, който изгражда.

В книгата е отбелязана и дейността на Специалната служба на царя при Петър I „Велики”, от когото Сталин също се възхищава.

В самостоятелна глава е разгледано началото на ЧК от 1917 г., която по отношение на правомощията ѝ за обиски, изпращане в затвор или заточение при политическите репресии възприема практиката утвърдена при царската тайна полиция от XIX век, известна като „Охранка”.

Изнесени са малко известни подробности за т. нар Червен терор, разрешен от народните комисари на оглавената от Дзержински ЧК. Нейната необуздана бруталност се превръща в пример за подражание на наследниците на ЧК. Терорът след покушението срещу Ленин е лично одобрен от него и разрешението за публични екзекуции е поощрено от него, „за да бъдат накарани враговете да треперят”.

На ключови ръководни постове в ЧК са назначавани лица, склонни към садизъм или сексуални перверзии. Един от тях е началникът на петроградската ЧК Глеб Бокий. Дзержински лично поощрявал издигането на индивиди с девиантно сексуално поведение, тъй като те лесно можели да бъдат контролирани с оглед на зависимостта им.

Особено място е отделено на репресиите и разправата с политическите си опоненти, чрез които Сталин си извоюва абсолютната власт.

Едно от различията с останалите книги на подобна тематика е тази, че в „Репресивните методи на руските служби за Държавна сигурност” паралелно с основния разказ са представени и синтезирани биографии на такива фигури като Дзержински, Берия, Андрей Вишински или представя отделни методи или случаи, като изграждане на лагерната система в СССР или убийството на Троцки.

Написано от Христо Христов
Неделя, 27 Май 2012 18:59

Друг важен момент в книгата е разглеждането на политиката на етническо прочистване в Съветския съюз чрез насилственото депортиране на над 1,5 млн. души от различни националности – мюсюлмани, волжки германци, кримски и кавказки народности, поляци латвийци, естонци, литовци. Тук е отбелязана дейност на т. нар. тройки на НКВД – тричленни ядра, които се отчитат единствено пред Специалния съвет на НКВД, отговарящи за „извънсъдебните наказания”.

В отделна глава е представена утвърдената още в началото от болшевиките политика за разправа с хората, определени като предатели, дезертьори и страхливци. През декември 1918 г. с постановление на ЦК е създаден „Особый отдел” за установяване на ефективен контрол над армията. През 1943 г. след победата при Сталинград тези структури са включени в НКВД и преименувани на СМЕРШ – „Смърт шпионам”.

Разбира се, интерес представляват и страниците, отделени на установяване на „желязната империя” от Съветската армия в териториите от Централна и Източна Европа, които остават за близо половин век под съветски контрол: Румъния, България, Унгария, Чехословакия.

Важна част от книгата е изграждането на КГБ, година след смъртта на Сталин през 1953 г. като най-големия орган за държавна сигурност в света. Разгледани са различни шпионски случаи, в различни страни – сателити като ГДР – случаят „Гийом” – проникване на източногерманското разузнаване до Вили Бранд, довела до оставката на федералния канцлер през 1974 г.; измяната на съветския шифровчик Игор Гузенко в Канада, анализирано разкритията на редица атомни и шпиони на Запад; убийството на

[Георги Марков](#)

от българската

[Държавна сигурност](#)

с помощта на КГБ; дейността на комитета в Куба и Афганистан и трансформацията на тайните служби в нови такива след разпада на Съветския съюз.

Освен, че съдържа ценни подробности, книгата е и богато илюстрирана – съдържа над 100 фотографии на ключови събития, политически функционери, ръководни фигури от съветската Държавна сигурност и жертви на нейния терор. Това я прави ценен, справочен и информационен източник за политиката на репресии, терор и структури на съветските тайни служби в периода 1917 – 1990 г.

Руските служби за държавна сигурност: система на репресии и методи за терор

Написано от Христо Христов
Неделя, 27 Май 2012 18:59

"Репресивните методи на руските служби за Държавна сигурност", Рупърт Бътлър, Атеа Букс ЕООД, 2010 г., 220 страници.